

K101 Mosjøen - Sjøgata

Beliggenhet

Mosjøen ligger sør i Nordland, ved utløpet av elvene Vefsna og Skjerva innerst i Vefsnfjorden. Kulturmiljøet Sjøgata ligger nede ved sjøen/elva.

Nasjonal interesse

Kulturmiljøet er av nasjonal interesse på grunn av sin betydning som en viktig handels- og industriby i Nordland noe som vises gjennom det godt bevarte bygningsmiljøet.

Kulturmiljøet Sjøgata forteller Mosjøens historiske utvikling fra uregulert strandsted til planlagt by, og er fortsatt i dag et viktig handelssentrum for innbyggere og besøkende.

Beskrivelse

Mosjøen var et godt tilgjengelig strandsted og en naturlig havn for bøndene i Vefsnadalføret og innlandet når de skulle til fiske eller få ut produkter sjøveien. Samtidig var dette nærmeste sted å få inn varer fra sjøtransport utenfra. Byen vokste uregulert fram på en flat sandør på ca. 1 km² og fra 1876 ble utbyggingen styrt av ulike byplaner.

Bebyggelsen startet langs stranda på Vefsnas østside med naust, og buer (brygger) som ble benyttet til både oppbevaring og overnatting. I 1782 og 1794 ble to handelssteder etablert i hver sin ende av den brukbare strandstrekningen, ca. 400 meter fra hverandre. Mellom disse grodde tettere bebyggelse opp. Da Mosjøen ble fast tingsted, stimulerte det også veksten på bekostning av andre strandsteder ved fjorden. Flere håndverkere slo seg ned her, den første av de mange kaffebuene kom omkring 1850.

Kulturmiljøet Sjøgata er den «selvgrodde» byen/strandstedet med naust, brygger, lagerhus og vanlige toetasjes byhus for kombinert handel og bolig. Det er et sammenhengende kulturmiljø med 1800-talls med godt bevart trehusbebyggelse.

Faglige råd for forvaltning

Generelle råd

De etterfølgende faglige rådene skal bidra til å ivareta kulturhistoriske og arkitektoniske verdier i forvaltningen av kulturmiljøer i NB!-registeret.

Verneverdiene forutsettes ivaretatt av kommunen i deres plan- og byggesaksbehandling. Dette gjelder både hensyn til viktige enkeltbygg, kulturminner, grøntområder og kulturlag innenfor kulturmiljøet samt landskapsrelaterte og strukturelle sammenhenger.

Landskapsnivå

- Utbygging og utfylling av sjø- og havneområder som visuelt og funksjonelt skiller den historiske byen fra sjøen skal unngås.
- Gateløp som er åpne mot sjøen skal ikke lukkes igjen.
- Innenfor området skal terreng og vegetasjon bevares, og eksisterende naturtyper skal ivaretas.
- Tak skal vurderes som del av byens taklandskap og behandles som en del av tiltakets samlede arkitektoniske uttrykk. Ved eventuelle nybygg og ombygginger skal tekniske anlegg, som heisoppbygg og ventilasjonsanlegg m.m., integreres i den arkitektoniske utformingen.
- Ethvert tiltak innenfor kulturmiljøet skal ha gode visuelle kvaliteter både i seg selv, i forhold til tiltakets funksjon, og dets bygde og naturlige omgivelser og plassering.

Kulturmiljønivå

- Ved brann eller annen uopprettelig skade bør ny bebyggelse gjenoppbygges som rekonstruksjoner på dokumentert grunnlag.
- I tilstøtende randområder skal nye tiltak ikke redusere opplevels- eller bruksverdien knyttet til det historiske bymiljøet.
- Utfylling av tomtearealer anses som uheldig tiltak som svekker lesbarheten og opplevelsen av det historiske bebyggelsesmønsteret.
- I kulturmiljøet skal historiske bygningshøyder og gesimshøyder være førende for eventuelle nybygg. Den historiske bebyggelsens karakteristiske volum med skala og proporsjoner, samt plassering av bygninger skal videreføres ved nye tiltak.
- Gater og smug skal ikke bygges igjen da dette vil forringe kulturmiljøets historiske karakter og lesbarhet.
- Bebyggelsesmønsteret, torgene, og gatestrukturen er en viktig del av kulturmiljøets historie og skal bevares og videreføres.

Objektnivå

- Ved vedlikehold og utbedring skal kulturhistoriske og arkitektoniske verdier som knytter seg til de historiske byggenes detaljer bevares, derav material- og fargebruk, dør- og vindusutforming og øvrige bygningsdetaljer. Originale bygningsdeler skal bevares, dersom disse er tapt skal de rekonstrueres etter historiske forbilder.
- Riving av trehus skal unngås. Dette gjelder også for murhus av kulturhistorisk interesse innenfor området.
- Stedegen byggeskikk og håndverkstradisjon skal opprettholdes og videreføres ved eventuelle nye tiltak, herunder endringer, til-, på- og nybygg. Ved eventuell oppføring av tilbygg skal tilpasses eksisterende bebyggelse og underordnes denne.
- Der det er gjennomført uheldige tiltak som har svekket kulturmiljøets egenart bør det gjennomføres byreparasjon i form av tilbakeføring og gjenoppbygging som viderefører den lokale byggeskikken.
- Den historiske fargepaletten skal videreføres, eventuelt tilbakeføres på dokumentert grunnlag.

Elementnivå

- Eksisterende gatebelegg, gatemøblering og elementer som er karakteristiske for området skal bevares eller tilbakeføres. Utbedring skal skje ved bruk av tradisjonelle materialer og teknikker.
- Nytt gatebelegg, gatemøblering og elementer som innføres i området skal utformes i henhold til historisk forbilde som samsvarer med områdets stedegne karakter.
- Tekniske innretninger, herunder også skilt og reklame, skal gis en diskret utforming og ha en plassering, materialbruk og fargevalg som harmonerer med områdets karakter.
- Eksisterende logoer og skilt av kulturhistorisk betydning skal sikres. Nye skilt skal utformes med utgangspunkt i områdets historie.
- Karakteriserende elementer som kaifronter og brygger skal ivaretas.
- Eksisterende trapper, forstøtningsmurer, hageanlegg, gangveier og andre konstruksjoner som er karakteristiske for området skal bevares eller tilbakeføres. Utbedring skal skje ved bruk av tradisjonelle materialer og teknikker.
- Hageareal og verdifulle trær skal bevares.